

УДК 65.012

СТРАТЕГІЧНИЙ АУДИТ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НЕОБХІДНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Турило А.А.,

Кондратюк О.М., к.е.н., доцент

Криворізький економічний інститут ДВНЗ Київського національного економічного університету

С переходом к рыночным отношениям в экономике нашей страны возникли новые проблемы и потребности, которые обусловили появление новых специальностей и новых теоретических и практических дисциплин, в том числе и аудита.

Ключевые слова: стратегический аудит, ревизия, индикаторы.

With transition to market relations in the economy of our country new problems and necessities which stipulated the appearance of new specialities, new theoretical and practical disciplines, including audit, have arisen.

Key words: strategic audit, revision, indicators.

Актуальність теми та постановка проблеми. З переходом до ринкових відносин в економіці нашої країни виникли нові проблеми і потреби, що зумовили появу нових спеціальностей і нових теоретичних і практичних дисциплін, у тому числі й аудиту.

Комерційні банки – це організації, діяльність яких має багатоцільовий характер і супроводжується високими ризиками. Крім того, необхідність оперативного реагування на інформацію, що надходить із зовнішніх джерел та власних аналітичних служб, вимагає управління високої якості. Ось чому одним із напрямів роботи в цій сфері є організація чіткої системи внутрішнього контролю за різними сферами діяльності банку.

Мета статті. Банківський аудит є одним із видів аудиторської діяльності. Розмаїтість форм власності й відродження ринкових відносин створюють передумови реформування методів фінансового контролю за господарською й комерційною діяльністю акціонерних, кооперативних, спільних та інших фірм, а також банків. Аудит банківської діяльності має ряд особливостей, які вимагають створення спеціалізованих аудиторських організацій. Справа у тому, що при аудиторських перевірках банків й інших фінансово-кредитних установ розглядаються різні сторони економічної діяльності, як самої кредитної системи, так і господарства, що обслуговує. Це накладає на аудиторів особливу відповідальність за кваліфікованість обстежень, об'єктивність і вірогідність висновків, оскільки результати аудиту служать підставою для підтвердження річного звіту, публікації балансу й загальної оцінки підсумків роботи кредитної установи.

Український банківський аудит сьогодні перебуває в стадії розвитку й становлення. Перебування банківської аудиторської системи в такій ситуації має на увазі наявність безлічі проблем і невирішених питань, які регулюються Законом України «Про аудиторську діяльність», а також нормативно-правовими актами.

Виклад основного матеріалу. Виокремлюють велику кількість видів аудиту. За змістом і функціями виокремлюють такі види аудиту: запобіжний, перманентний, ретроспективний стратегічний. Зупинимось детальніше на стратегічному аудиті. Стратегічний аудит – це аудит, який вивчає питання стратегії розвитку фірми, компанії на перспективу. Передусім це стосується маркетингової діяльності. Стратегічний аудит дає можливість суб'єктам підприємницької діяльності прогнозувати розвиток маркетингу, поширювати комерційну діяльність на внутрішньому і міжнародному ринках, допомагає уникнути банкрутства в умовах ринкових відносин.

Маркетинг – це динамічна система прогнозного бізнесу, тому компанії періодично здійснюють так звану ревізію маркетингу. Ревізія маркетингу – це комплексне, системне, неупереджене і регулярне аудиторське дослідження маркетингового середовища фірми, її завдань, стратегії і оперативної діяльності з метою виявлення виникаючих проблем, а також можливостей, що відкриваються, розробки рекомендацій відносно плану дій з вдосконалення маркетингової діяльності фірми. Аудитор, що про-

водить ревізію маркетингу, повинен ознайомитися з поточними і перспективними планами фінансово-господарської діяльності фірми, бухгалтерськими балансами і звітами за ряд років.

На підставі зібраної інформації він складає план ревізії маркетингу, що дозволяє розробити рекомендації щодо стратегічного розвитку фірми. План ревізії маркетингу включає такі частини: ревізію маркетингового середовища (демографічні, економічні, природні, екологічні, науково-технічні, політичні, культурні чинники); мікросередовища (ринки, клієнтура, конкуренти, постачальники); стратегії маркетингу (програма діяльності фірми, ефективність менеджменту); результативності маркетингу (маркетинговий контроль, аналіз прибутковості, товари, ціна, реклама, стимулювання збуту, пропаганда). Такий план дозволяє провести дослідження планування діяльності фірми, виявити ринкові можливості в сферах, де фірма може мати явні конкурентні переваги. Резерви можна виявити, інтенсивно збільшуючи масштаби товарно-ринкової діяльності (глибше проникнення на ринок, розширення меж власного ринку, вдосконалення якості товару). На практиці фірми застосовують три типи маркетингового контролю своєї діяльності: виконання річних планів, прибутковості і стратегічний контроль.

Отже, стратегічний аудит – це перевірка оптимальності стратегії і програми розвитку фірми стосовно прогнозного маркетингового середовища і розробка рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Серед різних видів аудиту стратегічний аудит є одним із найменш досліджених українськими вченими. Проте варто зауважити, що саме стратегічний аудит найбільш пов'язаний з банківським аудитом, оскільки функціонування банківської системи вкрай необхідне для нормального функціонування суб'єктів господарської діяльності. Малі дослідження стратегічного аудиту пов'язане з тим, що оцінка та вивчення стратегічної інформації є досить складним і трудомістким процесом, який може бути проведений лише висококваліфікованими фахівцями.

Стратегічний аудит є одним із видів аудиту, який більше застосовується на практиці зарубіжними аудиторськими фірмами та великими аудиторськими фірмами міста Києва. Це обумовлено тим, що закордонні компанії при визначенні подальшої діяльності значну увагу приділяють стратегічній фінансовій інформації і складанню стратегічних прогнозів та планів.

Серед напрямів аудиторської діяльності особливе місце посідає аудит фінансово-кредитних установ та комерційних банків. У процесі фінансово-господарської діяльності виникають складні економічні відносини, що призводять до конфлікту інтересів засновників та учасників.

Крім обов'язкового аудиту кредитно-фінансових компаній, у міжнародній практиці існує також аудит окремих фінансових проектів цих компаній як окремих видів послуг незалежних аудиторських фірм.

Прикро, що питання методології та методики стратегічного аудиту залишаються майже не розкритими у науковій літературі. Відповідно це створює значні труднощі для тих аудиторів, які займаються не лише перевіркою фінансової звітності фірми, а ще й виступають у ролі експертів або консультантів на стадіях розробки та впровадження різних фінансових проектів.

Під стратегічним аудитом фінансових проектів слід розуміти незалежну перевірку стратегічних управлінських рішень щодо фінансової політики фірми, довгострокових прогнозів, планів чи проектів з метою оцінки їх доцільності та обґрунтованості, яка завершується складанням професійно підготовленого висновку для зацікавлених користувачів.

Глибоке дослідження характерних рис та особливостей стратегічного аудиту неможливе без визначення його об'єктів та суб'єктів.

До об'єктів стратегічного аудиту можна віднести управлінські рішення, які пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, довгострокові фінансові прогнози, довгострокові фінансові проекти, плани, бюджети та іншу стратегічну фінансову інформацію (рис. 1).

Суб'єктами стратегічного аудиту можуть бути юридичні особи (вітчизняні чи закордонні аудиторські фірми, консалтингові компанії різних форм власності) та фізичні особи (сертифіковані аудитори, які працюють як приватні підприємці).

Стратегічний аудит здійснюється на основі, яку містять об'єкти стратегічного аудиту. У процесі стратегічного аудиту визначається оптимальність складання стратегічних прогнозів, проектів тощо, перевіряють достовірність вхідної інформації, яка використовувалася для складання стратегічних проектів, планів, бюджетів тощо. Визначають ефективність інформації для прийняття правильного управлінського рішення.

Важливим моментом при проведенні стратегічного аудиту є визначення ризиків і доцільності реалізації фінансових проектів, планів тощо.

Рис. 1. Види об'єктів стратегічного аудиту

Основні зусилля аудиторів під час стратегічного аудиту спрямовуються на тестування зон потенційного ризику, які досліджуються через контрольні індикатори. Необхідні дані та попередні оцінки щодо контрольних індикаторів можна отримати з допомогою спеціальних процедур аудиту (рис. 2).

Рис. 2. Послідовність проведення аудиторських процедур при стратегічному аудиті

По кожній групі контрольних індикаторів доцільно провести анкетування, яке дозволить об'єктивно оцінити їх параметри.

Тести на відповідність дозволяють аудиторам отримати вичерпну інформацію про дотримання визначених принципів, правил і норм стратегічного планування, виявити помилки і суперечності, зробити оцінку оптимальності.

Тести на суттєвість застосовуються для з'ясування ступеня невідповідності виявлених помилок і суперечностей критерію оптимальності, вони допомагають зафіксувати факти фундаментальної незгоди або невпевненості.

На основі проведеного анкетування і тестування можна узагальнити отримані результати, отримати відповіді на поставлені запитання та визначити помилки стратегічного фінансування окремих планів тощо [4, с. 272].

Отже, аудиторська справа в Україні продовжує активно розвиватися, як того вимагає ринкова економіка, а відповідно зростає коло питань, що знаходяться у детальному уточненні. І одне з них – професійна етика аудиторів.

Аудиторська діяльність спрямована на задоволення суспільної потреби в достовірній інформації, необхідній для прийняття обґрунтованих рішень по управлінню інвестиційною та кредитною діяльністю, а також для контролю за правильною організацією банківської справи й дотриманням законодавчих і нормативних положень.

Аудит – особлива самостійна форма контролю. На сьогоднішній день цей вид послуг є найбільш правдивою й достовірною перевіркою фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Як було з'ясовано, стратегічний аудит – це аудит, який вивчає питання стратегії розвитку фірми, компанії на перспективу. Бачимо важливість та необхідність розвитку такого наукового спрямування, як стратегічний аудит, оскільки він забезпечує виявлення помилок та неправильного використання фінансових ресурсів на ранніх етапах впровадження стратегічного плану, проекту тощо.

Висновки. Потреба в стратегічному аудиті в українських банках виникне лише за умови налагодження стратегічного управління діяльністю банку, передбачатиме розробку і впровадження корпоративної стратегії розвитку банку. Стратегічний аудит згодом стане новим додатковим напрямом внутрішнього аудиту банківської діяльності.

Основними завданнями внутрішнього аудиту банку є: оцінка адекватності і ефективності системи внутрішньотехнологічного контролю, оцінка ідентифікації і ефективності процедур управління ризиками і методик оцінки ризиків, оцінка і контроль правильності й законності віддзеркалення в обліку і звітності банківських операцій; перевірка виконання встановлених стандартів, проведення спеціальних розслідувань; представлення звітів правлінню банку, аудиторському комітету, наглядовій раді, НБУ.

Основною метою внутрішнього аудиту в банку є незалежна оцінка і вдосконалення систем (чи системи) внутрішнього (чи внутрішньотехнологічного, оскільки в Положенні він визначений як «внутрішній») контролю банку.

Внутрішній (відомчий) аудит проводиться власником залежно від потреби управління маркетингом, визначення платоспроможності і запобігання банкрутству. За змістом і функціями внутрішній аудит поділяється на операційний і стратегічний. В Україні сьогодні проводиться лише операційний аудит. Це обумовлено тим, що більшість бухгалтерських процедур не формалізовані й не автоматизовані, а рівень кваліфікації внутрішніх аудиторів не завжди високий.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аудит: Монтгомери: Пер. с англ. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 542 с.
2. Аудит: Учебник / Под. ред. В.И. Подольского. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 632 с.
3. Білуха М.Т. Курс аудиту. – К.: Вища школа; Т-во «Знання», 1998. – 574 с.
4. Редченко К.І. Аудит стратегічних управлінських рішень, прогнозів та проектів: Монографія. – Львів: ЛІКА, 2001. – 402 с.
5. Робертсон Джек К. Аудит: Пер. с англ. – М.: Контакт, 1993. – 496 с.